

§ 70

Lausunto ympäristöministeriölle luonnoksesta kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi 2035

HEL 2022-014886 T 11 00 01

Päätös

Kaupunginhallitus antoi ympäristöministeriölle luonnoksesta kansalliseksi monimuotoisuusstrategiaksi 2035 seuraavan lausunnon:

Luontokato on yksi aikamme suurista ekologisista kriiseistä ja luontokadon pysäyttäminen sekä luonnon monimuotoisuuden saattaminen elpymisuralle ovat kuluvaan vuosikymmenen tärkeimpiä yhteiskunnallisia tehtäviä. Helsingin kaupunki on tehnyt systemaattista työtä ainutlaatuisen kaupunkiluontonsa monimuotoisuuden edistämiseksi kaupungin ensimmäisestä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelmasta vuodesta 2008 alkaen.

Helsingin kaupunki hyväksyi keväällä 2021 luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelman vuosiksi 2021–2028 ja Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025 painottaa ohjelman kunnianhimoista toimeenpanoa. Strategiassa asetetaan myös tavoite perustaa vähintään viisi luonnonsuojelualuetta vuodessa sekä sitoudutaan uuden luonnonsuojeluohjelman valmisteluun.

Helsinki on ollut mukana nyt kommentoitavana olevan kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian valmistelussa eikä strategialuonnos ole ristiriidassa Helsingin omien luonnon monimuotoisuustavoitteiden kanssa vaan tukee niiden edistämistä. Helsingin kaupunki esittää seuraavassa joitakin huomioita luonnoksesta erityisesti kaupunkiluonnon, Itämeren ja pienvesien, kaupunkisuunnittelun sekä strategian vaikuttavuuden näkökulmasta. Kommentit on sijoitettu lausuntopalvelussa pyydetyn mukaisesti luonnoksen alaotsikoiden alle.

1. Johdanto

Luonnon tutkitusti todennetut terveyshyödyt ja niiden myötä saatavat välilliset taloudelliset hyödyt on syytä mainita jo johdannossa. Kasvavissa kaupungeissa on tärkeää huomioida luonnon tarjoamat terveyshyödyt yhtenä kasvun ohjaamista määrittävänä tekijänä.

2. Strategian lähtökohdat

Luontokato tunnustettiin institutionaalisesti Rion sopimuksessa vuonna 1992 ja sen jälkeen niin kansainvälisesti kuin kansallisesti on usean vuosikymmenen ajan todettu luontokadon pysäyttämisen epäonnistu-

minen. Sen vuoksi on erittäin tärkeää, että strategiassa määrätietoisesti haetaan vaikuttavuutta luontokadon pysäyttämiseksi. Edellisen ohjelman arvioinnin perusteella on syytä keskittyä toimiin, joissa yhdistyvät laaja yhteistyö, vaikuttava tiedontuotanto, itsenäinen toteutus sekä riittävä oma rahoitus. Toimenpiteille on asetettava selkeät vastuutahot, konkreettiset määrälliset tavoitteet sekä toteutuksen seurannan mittarit.

Luonnoksessa tunnistetaan luontokadon ja ilmastomuutoksen välinen yhteys, mikä on hyvä asia, sillä ympäristökriisit eivät ole toisistaan erillisiä, erillisinä hallittavia kokonaisuuksia. Koska myös luonnonvarojen käyttö on merkittävä luontokadon juurisyy, on toivottavaa, että strategiassa tuotaisiin esiin myös kiertotaloussiirtymän merkitys luontokadon hillitsijänä. Nyt kiertotalous mainitaan strategiassa, mutta sen merkitys luontokadon torjumisessa ei hahmotu riittävästi.

Strategiassa painotetaan kansalaisten asenteiden ja kulutustottumusten muuttumista sekä lasten ja nuorten ympäristökasvatusta. Vaikka nämä ovat relevantteja, tulee strategiassa selkeämmin painottaa sitä, että meneillään on kriittinen vuosikymmen luontokadon pysäyttämisen kannalta ja vastuu luonnon monimuotoisuuden turvaavista toimenpiteistä ja oikeudenmukaisen kestävyysmurroksen läpiviemisestä on nyt päättävässä ja toimeenpanevassa asemassa olevalla sukupolvella.

Rakennetun ympäristön käsite kattaa rakennusten lisäksi puutarhat ja puistot ja näiden luonnon monimuotoisuuden lisäämisen mahdollisuudet on tuotu hyvin esille. Strategian lähtökohdissa kuvataan kuitenkin puutteellisesti kaupunkien luonto/virkistysalueiden eli väestön valtaosalle tärkeän lähiluonnon tilaa ja merkitystä. Kaupunkien luontoalueilla, esimerkiksi metsä- ja niittyalueilla, voi olla huomattavakin ennallistamispotentiaali.

3. Strategian tavoitteet

3.1 ja 3.2 Pää tavoite ja tarkemmat tavoitteet

Helsinki kannattaa strategiassa ilmaistua päätavoitetta luontokadon pysäyttämistä vuoteen 2030 mennessä ja luonnon monimuotoisuuden elpymisestä. Myös tarkemmat tavoitteet ja niiden jakautuminen luonnon tilaa, luonnonsuojelua ja paineiden vähentämistä sekä juurisyytä koskeviin tavoitteisiin on perusteltua, kuitenkin paineiden vähentämiseen ja juurisyihin liittyvät tavoitteet tulisi erottaa toisistaan luonnoksen kuvan kolme mukaisesti. Strategiaa terävöittäisi myös, mikäli kaikki tavoitteet muotoiltaisiin yhtenäiseen tavoitemuotoon.

3.3 Luonnon tilan tavoitteet

Luonnon tilan tavoitteet ovat strategian varsinainen kärki. Helsinki pitää hyvänä sitä, että strategiassa on huomioitu myös tavanomainen luonto tällä hetkellä uhanalaisten lajien ja luontotyyppien lisäksi. Strategiassa tulee nykyistä selkeämmin tuoda esille tarve tarkastella maa- ja vesiekosysteemejä kokonaisuutena, sillä näitä ei voi monimuotoisuusnäkökulmasta mielekkäästi tarkastella erikseen.

Rakennetun ympäristön uuselinympäristötavoitteen jakamisessa eri taajama-alueiden kesken on tarpeen ottaa huomioon kyseisten alueiden nykytilanne ja taajamiin kohdistuvat kasvupaineet. Luontopohjaiset ratkaisut ovat uusi elementti rakennettuun ympäristöön, ja niiden toteuttamiseen tulee osoittaa riittävä rahoitus ja varmistaa alan osaamisen kehittäminen.

Strategiassa tulisi olla selkeä kaupunkien luonto/viheralueisiin liittyvä tavoite. Vastaava huomio tuli esille myös strategian ennakoarvioinnissa. Strategiassa tulisi vahvemmin löytää keinot tukea kaupunkien monimuotoisuustyötä. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet olisivat tähän yksi harkittava keino.

Jo nyt on nähtävissä, että Suomen merenhoidon suunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden saavuttaminen vuoteen 2027 mennessä on haasteellista. Strategiassa tulisi esittää Itämeren luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi uusia avauksia etenkin maataloudesta tulevien ravinnekkuormien vähentämiseksi, jotta meren hyvä tila olisi mahdollista saavuttaa vuoteen 2027 mennessä kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti. Lisäksi tarvitaan uusia avauksia tavoitteiden toteutuksen turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi myös vuoden 2027 jälkeen.

3.4 Suojelu ja ennallistaminen

Tiukasti suojeltujen alueiden ja suojelua tukevien alueiden määrittely ei ole strategiassa selkeää – kumpaan luokkaan kuuluisivat esimerkiksi luonnonsuojelulain nojalla perustettavat luonnonsuojelualueet ja jos ne olisivat tiukasti suojeltuja alueita, mitä olisivat ”kaavamääräyksillä suojeltavat” suojelun tukialueet? Näitä määritelmiä tulee tarkentaa. On tärkeää, että luonnon suojelemiseksi tehtävät ratkaisut ja päätökset ovat mahdollisimman selkeitä ja yksiselitteisiä ja perustuvat luonnontieteelliseen tietopohjaan. Suojelun tukialueet ovat tässä mielessä ongelmallisia.

Kaavoituksen yhteydessä tehtävissä maankäyttöratkaisuissa on keskeistä ratkaista alueiden pääasiallinen käyttötarkoitus. Jos se ei ole alueen ominaisuuksiin perustuen luonnonsuojelu, on se jotakin muuta. Helsinki näkee silti mahdollisena, että esimerkiksi SL-alueita ympäröiville alueille, joiden käyttötarkoitus on jokin muu, voidaan tarvittaessa antaa SL-alueiden suojelua tukevia määräyksiä kuitenkin siten, että

alueiden varsinainen käyttötarkoitus on edelleen kohtuullisella tavalla mahdollista.

3.5 Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

Helsingissä suuri haaste on kaupungin kasvun ja lähiluonnon säilyttämisen ja sen monimuotoisuuden vaalimisen yhteensovittaminen. Luonnon terveysvaikutukset on tunnistettu ja kaupunki seuraa lähiluonnon saavutettavuutta alueellaan. Vaikka kaupunkiluonnon pinta-alat ovatkin pieniä, on luonnon monimuotoisuus verrattain hyvällä tasolla.

Helsingin maankäytössä toteutetaan jo lieventämishierarkiaa ekologista kompensatiota lukuun ottamatta. Kompensatio on uusi mekanismi, jonka toimeenpanon tueksi on uuden luonnonsuojelulain myötä pikaisesti valtionhallinnon perustettava toimivat, kompensoitiin kannustavat prosessit, kehitettävä yhtenäiset, käytännölliset toiminta- ja laskentamallit ja varmistettava riittävä resursointi asiantuntijuuden lisäämiseksi. Myös luonnon monimuotoisuutta koskeva informaatio-ohjauksen onnistuminen on riippuvainen riittävästä resursoinnista ja eri toimijoiden kouluttamisesta.

Julkisilla hankinnoilla voidaan merkittävästi vaikuttaa markkinoiden toimintaan ja luonnon monimuotoisuutta tukevien hankintakriteerien kehittäminen on vaikuttava, tärkeä toimenpide. Kriteerien lisäksi on tärkeää, että hankintoja ohjataan lähtökohtaisesti tuotteisiin ja palveluihin, jotka tukevat luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja elpymistä. Eri hankintakategorioiden vaikutuksista luonnon monimuotoisuuteen tarvitaan lisää tietoa ja hankkijoiden tueksi onnistuneita ja vaikuttavia hankintaesimerkkejä. Näiden edistämiseen kaupungeissa on niukasti resursseja.

Helsingissä hankintojen ympäristövaikutuksien vähentämiseen on saatu tukea kansallisista hankintojen green deal -sopimuksista ja niiden tuomasta yhteistoiminnasta. Valtion ja kaupunkien välinen tiivis yhteistyö on elintärkeää myös luonnon monimuotoisuutta edistävien julkisten hankintojen kehittämisessä. Green deal -sopimukset ja Keino-akatemia ovat hyviä väyliä myös näiden tavoitteiden läpiviemiseen. Myös kansainvälinen yhteistyö tunnistetaan Helsingissä tarpeelliseksi hankintojen ekologisen jalanjäljen pienentämiseksi.

Helsinki kannattaa myös strategiaan kirjattuja hallinnon yhteistyön ja ylivaalikautisen sitoutumisen tavoitteita. Ne on tunnistettu oleellisiksi myös kaupungin omassa luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimeenpano-ohjelman määrätietoisessa edistämisessä.

Luontotiedon systemaattinen kartuttaminen ja olemassa olevan luontotiedon kokoaminen yhteen paikkaan on keskeistä luontokadon trendin seuraamiseksi. Se, ettei tietoa tällä hetkellä ole tai että se on puutteel-

lista tai hajallaan eri järjestelmissä, ei saa kuitenkaan estää luontokatoa torjuvien toimenpiteiden toteuttamista.

Helsinki pitää hyvänä, että strategian tavoitteena on saada luonnon tilan seurantaan selkeät ja laajasti hyväksytyt mittarit, joilla voidaan tuottaa tietoa luonnon tilasta ja toimenpiteiden vaikuttavuudesta. Helsinki tekee mielellään yhteistyötä luonnon tilan seurannassa.

On tärkeää, että strategialuonnoksessa korostetaan osallisuuden merkitystä. Kaupunkisuunnittelun prosessit on rakennettu toteuttamaan vuorovaikutteisuuden periaatetta ja eri osallisryhmät ovat luontonäkökulmastakin jo nykyisellään vahvasti edustettuina ja osallistuvat aktiivisesti suunnitteluun.

Kaupunkisuunnitteluprosesseissa keskeistä on erilaisten näkökulmien tunnistaminen ja yhteensovittaminen, sekä selvitysten että saadun palautteen pohjalta.

3.7 Suomi maailmalla

Itämeren maiden energiayhteistyötä koskeva kappale vaikuttaa tässä irralliselta eikä sen yhteys luontokadon ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ole ilmeinen. Itämeren suojelun edistäminen ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta vähentämällä on tärkeää myös vesiluonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Helsinki on tehnyt Turun kaupungin kanssa aktiivista yhteistyötä Itämeren suojelemiseksi jo vuodesta 2006. Kaupunkien käynnistämään Itämerihaasteeseen on liittynyt jo 319 tahoja kaikista rantavaltioista. Itämeren suojelukomission (HELCOM) työtä on syytä tukea jatkossakin.

Muut huomiot - 4. Strategian vaikutukset

Helsinki yhtyy pitkälti luonnoksessa esitetyn ennakoarvioinnin huomioihin ja ehdotuksiin. Strategian tavoitteiden onnistumisessa keskeistä on toimenpideohjelman sisältö. Sen valmistelussa on selkeästi kirjattava toimenpiteet, niiden vastuutahot sekä seurattavat mittarit. Strategialuonnoksessa on esimerkiksi kunnille osoitettuja tavoitteita tunnistettavissa niin suoraan kunnille osoitettuna kuin 'julkishallinnolle' ja 'yhteisöille' osoitettujen kirjausten alta, mikä vaikeuttaa kuntiin kohdistuvien tavoitteiden hahmottamista.

Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimiala on hiljattain julkaissut oppaan "Eräranta, Susa ja Koskinen Kaisa-Reeta: Toimenpideohjelmat strategian tukena. Opas päästövähennysohjelman laatimiseen". Sen oppeja soveltaen myös luonnon monimuotoisuusstrategian toimenpideohjelmassa tulisi selkeästi tunnistaa ne toimenpiteet, joilla on suora vaikutus luontokadon pysäyttämiseen, välttämättömät, suoraa vaikutuk-

sia mahdollistavat toimenpiteet sekä selvitykset uusien luontokatoa py-
sättävien toimenpiteiden määrittelemiseksi.

Muut huomiot - 4.3 Strategian muut ympäristö- ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Helsinki pitää tärkeänä, että luonnon monimuotoisuusstrategiassa ja sen vaikutusten arvioinnissa keskitytään luonnontieteellisiin näkökulmiin, luonnon itseisarvoiseen merkitykseen sekä luonnon ihmiselle tuottamiin hyötyihin. Luonnon monimuotoisuuteen ja luontokadon torjuntaan ei kuitenkaan pidä sekoittaa viheralueisiin liittyviä sosiaalisia kytkentöjä. Virkistysalueen viihtyisyys on subjektiivista eikä sillä ole biodiversiteetin kanssa välttämättä mitään tekemistä. Virkistykseen ja ulkoiluun liittyviä näkökulmia huomioidaan suunnittelussa pääosin muilla perusteilla ja muista lähtökohdista.

Helsingin kaupunki katsoo myös, että luonnon monimuotoisuusstrategialla on pääsääntöisesti myönteinen vaikutus ilmastoon. On kuitenkin syytä täydentää arviota siltä osin kuin on kyse alue- ja yhdyskuntarakenteen suurten kehityslinjojen ilmastovaikutuksista. Tulee tiedostaa, että luonnon monimuotoisuuden edistämisen vaikutuksia on tärkeää arvioida eri aluetasojen ulottuvuuksissa. Seutu- ja kaupunkitasoisesti katsoen voi olla luonnon monimuotoisuuden ja ilmastovaikutusten kannalta ensiarvoisen tärkeää ohjata kasvua jo rakennettuun ympäristöön ja joukkoliikennevyöhykkeille. Tällä tavoin voidaan vähentää liikkumistarvetta ja maankäytölle tarvittavan alueen pinta-alaa. Tämä puolestaan vähentää päästöjä ja säästää luontoalueita sekä hiilinieluja. Toisaalta tästä voi aiheutua pienialaisia haitallisia vaikutuksia kaupunkirakenteen sisäisiin viheralueisiin. Monimuotoisuusstrategian toteuttamisen vaikutukset voivat näin ollen olla osin ristiriitaisia, kuten luonnoksessa todetaankin.

Helsinki pitääkin tärkeänä luonnon monimuotoisuuden tavoitteiden nimomista kestävästä kaupunkikehityksen kokonaisuuteen. Monimuotoisuustavoitteet eivät saa johtaa siihen, että kaupunkirakenteen kestävä tiivistäminen vaikeutuisi. Kestävällä ja harkitulla tiivistämisellä voidaan vähentää päästöjä, säästää hiilinieluja ja välttää luontoalueille rakentamista tai niille kohdistuvaa kulutusta laajemmassa alue- ja yhdyskuntarakenteessa, mikä tukee myös luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja lisääntymistä.

Käsittely

Vastaehdotus:

Reetta Vanhanen: Korvataan kappaleessa 14 lause: "Strategiassa tulisi esittää Itämeren luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi uusia avauksia tavoitteiden toteutuksen turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi myös vuoden 2027 jälkeen."

Seuraavalla:

"Strategiassa tulisi esittää Itämeren luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi uusia avauksia etenkin maataloudesta tulevien ravinnekuormien vähentämiseksi, jotta meren hyvä tila olisi mahdollista saavuttaa vuoteen 2027 mennessä kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti. Lisäksi tarvitaan uusia avauksia tavoitteiden toteutuksen turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi myös vuoden 2027 jälkeen."

Kannattaja: Daniel Sazonov

Kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti Reetta Vanhasen vastaehdotuksen mukaisesti muutetun ehdotuksen.

Vastaehdotus:

Reetta Vanhanen: Lisäys kappaleeseen 13:

"Strategiassa tulisi vahvemmin löytää keinot tukea kaupunkien monimuotoisuustyötä. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet olisivat tähän yksi harkittava keino."

Kannattaja: Anni Sinnemäki

äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

EI-ehdotus: Reetta Vanhasen vastaehdotuksen mukaisesti muutettuna

Jaa-äännet: 6

Juha Hakola, Jussi Halla-aho, Sari Sarkomaa, Daniel Sazonov, Juhana Vartiainen, Maarit Vierunen

Ei-äännet: 9

Paavo Arhinmäki, Elisa Gebhard, Minja Koskela, Johanna Nuorteva, Marcus Rantala, Tuomas Rantanen, Nasima Razmyar, Anni Sinnemäki, Reetta Vanhanen

Kaupunginhallitus hyväksyi Reetta Vanhasen vastaehdotuksen mukaisesti muutetun ehdotuksen äänin 6 - 9.

Palautusehdotus:

Jussi Halla-aho: Asia palautetaan valmisteltavaksi siten, että lausunnossa huomioidaan seuraavat näkökohdat.

Luonnon monimuotoisuusstrategia on laadittu lähes yksinomaan sinänsä hyvin tärkeän elollisen luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Olennaisena puutteena strategiassa on pidettävä elottoman luonnon monimuotoisuuden lähes täydellistä puuttumista. Luonnon biodiversiteettiä ei voida onnistuneesti suojella ilman geodiversiteetin suojelua

sen rinnalla. Elottoman luonnon arvokkaiden kohteiden tuhoaminen Helsingin ja Suomen luonnosta on myös lopullista. Helsingin kaupungin ympäristökeskus on listannut kallioperän ja maaperän arvokkaita luontokohteita Helsingissä ainakin vuonna 2004:

<https://www.hel.fi/static/ymk/julkaisut/julkaisu-06-04.pdf>

Myös geodiversiteetti merkittävänä biodiversiteettiä tukevana voimavarana on siis nostettava esiin luonnon monimuotoisuusstrategiassa, ja sen pitää olla huomioitava asia Helsingin kaavoitusta ja rakentamista koskevissa päätöksissä. Geodiversiteetti lisää biodiversiteettiä.

Lausuntoluonnoksessakin todetaan, että luonnon monimuotoisuuden ja ilmastovaikutusten turvaamiseksi voi olla ensiarvoisen tärkeää ohjata kasvua jo rakennettuun ympäristöön, mikä vähentää päästöjä ja säästää luontoalueita. Erityisen osuvana esimerkkinä epäonnistuneesta ja luontoarvoja tuhoavasta sekä luonnon monimuotoisuusstrategian vastaisesta toiminnasta maankäytön suunnittelussa Helsingissä on Malmin lentokentän alue. Helsinki on kaupunkistrategiassaan 2021-2025 sitoutunut turvaamaan ja lisäämään niittyverkostojen määrää, mikä on räikeässä ristiriidassa sen kanssa, että Helsingin isoimmalle niittyalueella Malmin lentokentälle (20% kaupungin niittyverkoston pinta-alasta) on suunniteltu erittäin laajamittaista rakentamista. Helsingin kaupungin selvityksessä (2021) Malmin lentokenttä arvioitiin Helsingin niittyverkoston arvokohteeksi. Niityt ovat paitsi Helsingissä myös koko Suomessa nykyään äärimmäisen uhanalaiseksi (CR) arvioitu luontotyyppi. Malmin lentokentän alueen entinen niitty on jo nyt kasvamassa umpeen, mikä vaarantaa välittömästi niittyalueen biodiversiteettiä. Lentotoiminta ja siihen liittyvä kiitoratoja ympäröivien alueiden niittäminen edistivät myös niittybiotoopin olemassaoloa ja biodiversiteettiä. Lentokentän laidalla oleva lehtometsä on myös Helsingin kaupungin oman selvityksen mukaan Helsingin arvokkaimpia lehtipuuvaltaisia metsiä sekä kuuluu tärkeiden lintualueiden luokkaan. Erittäin uhanalaisen meritaimenen nousupuroksi kunnostettuun Longinojaan päätyisi myös lentokenttäalueen esirakentamisesta aiheutuvat ympäristömyrkyt.

Ympäristöministeriön strategiassa painotetaan lasten ja nuorten ympäristökasvatusta. Helsinki on kaupunkimainen asuinympäristö, joten strategiasta annettavassa lausunnossa on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että ne päiväkotien ja koulujen lähellä olevat metsiköt ja muut luonnonalueet, joita käytetään hyväksi ympäristökasvatuksessa ja opetuksessa, säilytetään muulta maankäytöltä. Tämä edellyttää yhteistyötä eri hallinnonalojen välillä. Todella monilta varhaiskasvatuksen sekä koulujen opettajilta on jo tullut palautetta, että heidän ympäristökasvatuksessa käyttämänsä lähimetsä tai muu luontoalue on jo rakennettu tai sitä uhkaa rakentaminen, mikä on ristiriidassa sekä Ympäristöminis-

30.01.2023

teriön strategialuonnoksen että kh:n lausuntoluonnoksen kanssa. Kh:n lausuntoluonnos myös painottaa luonnon Helsingissä asuville ihmisille tuottamaa hyötyä ja terveystaikutuksia, mitkä ovat tutkimustenkin valossa kiistattomia. Todellinen hyöty tulee kuitenkin lähiluonnosta, ei toisella puolella Helsinkiä olevasta metsästä, johon ehtii matkustaa muuttaman kerran vuodessa. Tämän takia lähiluonnon merkitystä ja sen huomioimista kaavoituksessa on strategialausunnossa vielä korostettava. Kaupunkialueilla maankäytön luontoarvoja tuhoaviin ongelmiin on tartuttava välittömästi ja huomattavasti nykyistä velvoittavammin.

Jussi Halla-ahon palautusehdotusta ei kannatettu, joten se raukesi.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Timo Lindén, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö 14.12.2022, fi
- 2 Lausuntopyyntö 14.12.2022, liite, luonnos, fi
- 3 Lausuntopyyntö 14.12.2022, liite, ennakkovaikutusten arviointi, fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote
Ympäristöministeriö

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus antaa ympäristöministeriölle luonnoksesta kansalliseksi monimuotoisuusstrategiaksi 2035 seuraavan lausunnon:

Luontokato on yksi aikamme suurista ekologisista kriiseistä ja luontokadon pysäyttäminen sekä luonnon monimuotoisuuden saattaminen elpymisuralle ovat kuluva vuosikymmenen tärkeimpiä yhteiskunnallisia tehtäviä. Helsingin kaupunki on tehnyt systemaattista työtä ainutlaatuisen kaupunkiluontonsa monimuotoisuuden edistämiseksi kaupungin ensimmäisestä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelmasta vuodesta 2008 alkaen.

Helsingin kaupunki hyväksyi keväällä 2021 luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelman vuosiksi 2021–2028 ja Helsingin kau-

Luontokatastrategia 2021–2025 painottaa ohjelman kunnianhimoista toimenpanoa. Strategiassa asetetaan myös tavoite perustaa vähintään viisi luonnonsuojelualuetta vuodessa sekä sitoudutaan uuden luonnonsuojeluohjelman valmisteluun.

Helsinki on ollut mukana nyt kommentoitavana olevan kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian valmistelussa eikä strategialuonnos ole ristiriidassa Helsingin omien luonnon monimuotoisuustavoitteiden kanssa vaan tukee niiden edistämistä. Helsingin kaupunki esittää seuraavassa joitakin huomioita luonnoksesta erityisesti kaupunkiluonnon, Itämeren ja pienvesien, kaupunkisuunnittelun sekä strategian vaikuttavuuden näkökulmasta. Kommentit on sijoitettu lausuntopalvelussa pyydetyn mukaisesti luonnoksen alaotsikoiden alle.

1. Johdanto

Luonnon tutkitusti todennetut terveyshyödyt ja niiden myötä saatavat välilliset taloudelliset hyödyt on syytä mainita jo johdannossa. Kasvavissa kaupungeissa on tärkeää huomioida luonnon tarjoamat terveyshyödyt yhtenä kasvun ohjaamista määrittävänä tekijänä.

2. Strategian lähtökohdat

Luontokato tunnustettiin institutionaalisesti Rion sopimuksessa vuonna 1992 ja sen jälkeen niin kansainvälisesti kuin kansallisesti on usean vuosikymmenen ajan todettu luontokadon pysäyttämisen epäonnistuminen. Sen vuoksi on erittäin tärkeää, että strategiassa määrätietoisesti haetaan vaikuttavuutta luontokadon pysäyttämiseksi. Edellisen ohjelman arvioinnin perusteella on syytä keskittyä toimiin, joissa yhdistyvät laaja yhteistyö, vaikuttava tiedontuotanto, itsenäinen toteutus sekä riittävä oma rahoitus. Toimenpiteille on asetettava selkeät vastuutahot, konkreettiset määrälliset tavoitteet sekä toteutuksen seurannan mittarit.

Luonnoksessa tunnistetaan luontokadon ja ilmastonmuutoksen välinen yhteys, mikä on hyvä asia, sillä ympäristökriisit eivät ole toisistaan erillisiä, erillisinä hallittavia kokonaisuuksia. Koska myös luonnonvarojen käyttö on merkittävä luontokadon juurisyy, on toivottavaa, että strategiassa tuotaisiin esiin myös kiertotaloussiirtymän merkitys luontokadon hillitsijänä. Nyt kiertotalous mainitaan strategiassa, mutta sen merkitys luontokadon torjumisessa ei hahmotu riittävästi.

Strategiassa painotetaan kansalaisten asenteiden ja kulutustottumusten muuttumista sekä lasten ja nuorten ympäristökasvatusta. Vaikka nämä ovat relevantteja, tulee strategiassa selkeämmin painottaa sitä, että meneillään on kriittinen vuosikymmen luontokadon pysäyttämisen kannalta ja vastuu luonnon monimuotoisuuden turvaavista toimenpi-

teistä ja oikeudenmukaisen kestävyysmurroksen läpiviemisestä on nyt päättävässä ja toimeenpanelevassa asemassa olevalla sukupolvella.

Rakennetun ympäristön käsite kattaa rakennusten lisäksi puutarhat ja puistot ja näiden luonnon monimuotoisuuden lisäämisen mahdollisuudet on tuotu hyvin esille. Strategian lähtökohdissa kuvataan kuitenkin puutteellisesti kaupunkien luonto/virkistysalueiden eli väestön valtaosalle tärkeän lähiluonnon tilaa ja merkitystä. Kaupunkien luontoalueilla, esimerkiksi metsä- ja niittyalueilla, voi olla huomattavakin ennallistamispotentiaali.

3. Strategian tavoitteet

3.1 ja 3.2 Pää tavoite ja tarkemmat tavoitteet

Helsinki kannattaa strategiassa ilmaistua päätavoitetta luontokadon pysäyttämistä vuoteen 2030 mennessä ja luonnon monimuotoisuuden elpymisestä. Myös tarkemmat tavoitteet ja niiden jakautuminen luonnon tilaa, luonnonsuojelua ja paineiden vähentämistä sekä juurisyitä koskeviin tavoitteisiin on perusteltua, kuitenkin paineiden vähentämiseen ja juurisyihin liittyvät tavoitteet tulisi erottaa toisistaan luonnoksen kuvan kolme mukaisesti. Strategiata terävöittäisi myös, mikäli kaikki tavoitteet muotoiltaisiin yhtenäiseen tavoitemuotoon.

3.3 Luonnon tilan tavoitteet

Luonnon tilan tavoitteet ovat strategian varsinainen kärki. Helsinki pitää hyvänä sitä, että strategiassa on huomioitu myös tavanomainen luonto tällä hetkellä uhanalaisten lajien ja luontotyyppien lisäksi. Strategiassa tulee nykyistä selkeämmin tuoda esille tarve tarkastella maa- ja vesiekosysteemejä kokonaisuutena, sillä näitä ei voi monimuotoisuusnäkökulmasta mielekkäästi tarkastella erikseen.

Rakennetun ympäristön uuselin ympäristötavoitteen jakamisessa eri taajama-alueiden kesken on tarpeen ottaa huomioon kyseisten alueiden nykytilanne ja taajamiin kohdistuvat kasvupaineet. Luontopohjaiset ratkaisut ovat uusi elementti rakennettuun ympäristöön, ja niiden toteuttamiseen tulee osoittaa riittävä rahoitus ja varmistaa alan osaamisen kehittäminen.

Strategiassa tulisi olla selkeä kaupunkien luonto/viheralueisiin liittyvä tavoite. Vastaava huomio tuli esille myös strategian ennakoarvioinnissa.

Jo nyt on nähtävissä, että Suomen merenhoidon suunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden saavuttaminen vuoteen 2027 mennessä on haasteellista. Strategiassa tulisi esittää Itämeren luonnon monimuotoisuus-

den parantamiseksi uusia avauksia tavoitteiden toteutuksen turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi myös vuoden 2027 jälkeen.

3.4 Suojelu ja ennallistaminen

Tiukasti suojeltujen alueiden ja suojelua tukevien alueiden määrittely ei ole strategiassa selkeää – kumpaan luokkaan kuuluisivat esimerkiksi luonnonsuojelulain nojalla perustettavat luonnonsuojelualueet ja jos ne olisivat tiukasti suojeltuja alueita, mitä olisivat ”kaavamääräyksillä suojeltavat” suojelun tukialueet? Näitä määritelmiä tulee tarkentaa. On tärkeää, että luonnon suojelemiseksi tehtävät ratkaisut ja päätökset ovat mahdollisimman selkeitä ja yksiselitteisiä ja perustuvat luonnontieteelliseen tietopohjaan. Suojelun tukialueet ovat tässä mielessä ongelmallisia.

Kaavoituksen yhteydessä tehtävissä maankäyttöratkaisuissa on keskeistä ratkaista alueiden pääasiallinen käyttötarkoitus. Jos se ei ole alueen ominaisuuksiin perustuen luonnonsuojelu, on se jotakin muuta. Helsinki näkee silti mahdollisena, että esimerkiksi SL-alueita ympäröiville alueille, joiden käyttötarkoitus on jokin muu, voidaan tarvittaessa antaa SL-alueiden suojelua tukevia määräyksiä kuitenkin siten, että alueiden varsinainen käyttötarkoitus on edelleen kohtuullisella tavalla mahdollista.

3.5 Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

Helsingissä suuri haaste on kaupungin kasvun ja lähiluonnon säilyttämisen ja sen monimuotoisuuden vaalimisen yhteensovittaminen. Luonnon terveysvaikutukset on tunnistettu ja kaupunki seuraa lähiluonnon saavutettavuutta alueellaan. Vaikka kaupunkiluonnon pinta-alat ovatkin pieniä, on luonnon monimuotoisuus verrattain hyvällä tasolla.

Helsingin maankäytössä toteutetaan jo lieventämishierarkiaa ekologista kompensatiota lukuun ottamatta. Kompensatio on uusi mekanismi, jonka toimeenpanon tueksi on uuden luonnonsuojelulain myötä pikaisesti valtionhallinnon perustettava toimivat, kompensoitiin kannustavat prosessit, kehitettävä yhtenäiset, käytännölliset toiminta- ja laskentamallit ja varmistettava riittävä resursointi asiantuntijuuden lisäämiseksi. Myös luonnon monimuotoisuutta koskeva informaatio-ohjauksen onnistuminen on riippuvainen riittävästä resursoinnista ja eri toimijoiden kouluttamisesta.

Julkisilla hankinnoilla voidaan merkittävästi vaikuttaa markkinoiden toimintaan ja luonnon monimuotoisuutta tukevien hankintakriteerien kehittäminen on vaikuttava, tärkeä toimenpide. Kriteerien lisäksi on tärkeää, että hankintoja ohjataan lähtökohtaisesti tuotteisiin ja palveluihin, jotka tukevat luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja elpymistä. Eri hankin-

takategorioiden vaikutuksista luonnon monimuotoisuuteen tarvitaan lisää tietoa ja hankkijoiden tueksi onnistuneita ja vaikuttavia hankintaesimerkkejä. Näiden edistämiseen kaupungeissa on niukasti resursseja.

Helsingissä hankintojen ympäristövaikutuksien vähentämiseen on saatu tukea kansallisista hankintojen green deal -sopimuksista ja niiden tuomasta yhteistoiminnasta. Valtion ja kaupunkien välinen tiivis yhteistyö on elintärkeää myös luonnon monimuotoisuutta edistävien julkisten hankintojen kehittämisessä. Green deal -sopimukset ja Keino-akatemia ovat hyviä väyliä myös näiden tavoitteiden läpiviemiseen. Myös kansainvälinen yhteistyö tunnistetaan Helsingissä tarpeelliseksi hankintojen ekologisen jalanjäljen pienentämiseksi.

Helsinki kannattaa myös strategiaan kirjattuja hallinnon yhteistyön ja ylivaalikautisen sitoutumisen tavoitteita. Ne on tunnistettu oleellisiksi myös kaupungin omassa luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimenpano-ohjelman määrätietoisessa edistämisessä.

Luontotiedon systemaattinen kartuttaminen ja olemassa olevan luontotiedon kokoaminen yhteen paikkaan on keskeistä luontokadon trendin seuraamiseksi. Se, ettei tietoa tällä hetkellä ole tai että se on puutteellista tai hajallaan eri järjestelmissä, ei saa kuitenkaan estää luontokatoa torjuvien toimenpiteiden toteuttamista.

Helsinki pitää hyvänä, että strategian tavoitteena on saada luonnon tilan seurantaan selkeät ja laajasti hyväksytyt mittarit, joilla voidaan tuottaa tietoa luonnon tilasta ja toimenpiteiden vaikuttavuudesta. Helsinki tekee mielellään yhteistyötä luonnon tilan seurannassa.

On tärkeää, että strategialuonnoksessa korostetaan osallisuuden merkitystä. Kaupunkisuunnittelun prosessit on rakennettu toteuttamaan vuorovaikutteisuuden periaatetta ja eri osallisryhmät ovat luontonäkökulmastakin jo nykyisellään vahvasti edustettuina ja osallistuvat aktiivisesti suunnitteluun.

Kaupunkisuunnitteluprosesseissa keskeistä on erilaisten näkökulmien tunnistaminen ja yhteensovittaminen, sekä selvitysten että saadun palautteen pohjalta.

3.7 Suomi maailmalla

Itämeren maiden energiayhteistyötä koskeva kappale vaikuttaa tässä irralliselta eikä sen yhteys luontokadon ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ole ilmeinen. Itämeren suojelun edistäminen ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta vähentämällä on tärkeää myös vesiluonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Helsinki on tehnyt Turun kaupungin kanssa aktiivista yhteistyötä Itämeren suojelemiseksi jo

vuodesta 2006. Kaupunkien käynnistämään Itämerihaasteeseen on liittynyt jo 319 tahoja kaikista rantavaltioista. Itämeren suojelukomission (HELCOM) työtä on syytä tukea jatkossakin.

Muut huomiot - 4. Strategian vaikutukset

Helsinki yhtyy pitkälti luonnoksessa esitetyn ennakkoarvioinnin huomioihin ja ehdotuksiin. Strategian tavoitteiden onnistumisessa keskeistä on toimenpideohjelman sisältö. Sen valmistelussa on selkeästi kirjattava toimenpiteet, niiden vastuutahot sekä seurattavat mittarit. Strategialuonnoksessa on esimerkiksi kunnille osoitettuja tavoitteita tunnistettavissa niin suoraan kunnille osoitettuna kuin 'julkishallinnolle' ja 'yhteisöille' osoitettujen kirjausten alta, mikä vaikeuttaa kuntiin kohdistuvien tavoitteiden hahmottamista.

Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimiala on hiljattain julkaissut oppaan "Eräranta, Susa ja Koskinen Kaisa-Reeta: Toimenpideohjelmat strategian tukena. Opas päästövähennysohjelman laatimiseen". Sen oppeja soveltaen myös luonnon monimuotoisuusstrategian toimenpideohjelmassa tulisi selkeästi tunnistaa ne toimenpiteet, joilla on suora vaikutus luontokadon pysäyttämiseen, välttämättömät, suoraa vaikutuksia mahdollistavat toimenpiteet sekä selvitykset uusien luontokatoa pysäyttävien toimenpiteiden määrittelemiseksi.

Muut huomiot - 4.3 Strategian muut ympäristö- ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Helsinki pitää tärkeänä, että luonnon monimuotoisuusstrategiassa ja sen vaikutusten arvioinnissa keskitytään luonnontieteellisiin näkökulmiin, luonnon itseisarvoiseen merkitykseen sekä luonnon ihmiselle tuottamiin hyötyihin. Luonnon monimuotoisuuteen ja luontokadon torjuntaan ei kuitenkaan pidä sekoittaa viheralueisiin liittyviä sosiaalisia kytkentöjä. Virkistysalueen viihtyisyys on subjektiivista eikä sillä ole biodiversiteetin kanssa välttämättä mitään tekemistä. Virkistykseen ja ulkoiluun liittyviä näkökulmia huomioidaan suunnittelussa pääosin muilla perusteilla ja muista lähtökohdista.

Helsingin kaupunki katsoo myös, että luonnon monimuotoisuusstrategialla on pääsääntöisesti myönteinen vaikutus ilmastoon. On kuitenkin syytä täydentää arviota siltä osin kuin on kyse alue- ja yhdyskuntarakenteen suurten kehityslinjojen ilmastovaikutuksista. Tulee tiedostaa, että luonnon monimuotoisuuden edistämisen vaikutuksia on tärkeää arvioida eri aluetasojen ulottuvuuksissa. Seutu- ja kaupunkitasoisesti katsoen voi olla luonnon monimuotoisuuden ja ilmastovaikutusten kannalta ensiarvoisen tärkeää ohjata kasvua jo rakennettuun ympäristöön ja joukkoliikennevyöhykkeille. Tällä tavoin voidaan vähentää liikkumistarvetta ja maankäytölle tarvittavan alueen pinta-alaa. Tämä puolestaan vähentää päästöjä ja säästää luontoalueita sekä hiilinieluja. Toi-

saalta tästä voi aiheutua pienialaisia haitallisia vaikutuksia kaupunkirakenteen sisäisiin viheralueisiin. Monimuotoisuusstrategian toteuttamisen vaikutukset voivat näin ollen olla osin ristiriitaisia, kuten luonnoksessa todetaankin.

Helsinki pitääkin tärkeänä luonnon monimuotoisuuden tavoitteiden nimomista kestävästä kaupunkikehityksen kokonaisuuteen. Monimuotoisuustavoitteet eivät saa johtaa siihen, että kaupunkirakenteen kestävä tiivistäminen vaikeutuisi. Kestävällä ja harkitulla tiivistämisellä voidaan vähentää päästöjä, säästää hiilinieluja ja välttää luontoalueille rakentamista tai niille kohdistuvaa kulutusta laajemmalla alue- ja yhdyskuntarakenteessa, mikä tukee myös luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja lisääntymistä.

Esittelijän perustelut

Lausuntopyyntö

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi 2035. Lausunnot pyydetään toimittamaan ympäristöministeriöön viimeistään 27.1.2023 vastaamalla lausuntopalvelut.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön. Lausuntopalvelun vastausaika päättyy 27.1.2023. Ympäristöministeriö on myöntänyt Helsingin kaupungin lausunnonle lisäaikaa 30.1.2023 asti.

Luonnos kansalliseksi monimuotoisuusstrategiaksi 2035

Kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian tarkoituksena on ohjata luonnon suojelun, ennallistamisen ja hoidon politiikkaa, vaikuttaa kaikilla sektoreilla luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien paineiden pienentämiseksi sekä edistää luontokadon juurisyihin kohdistuvaa kestävyysmurrosta. Uusi strategia laaditaan, koska luontokatoa ei olla saatu pysäytettyä.

Strategia on valmisteltu laajassa sidosryhmäyhteistyössä. Tiedeyhteisölle, nuorille, yrityksille ja toimialajärjestöille, saamelaisille sekä kunnille ja alueille järjestettiin omat keskustelutilaisuudet. Kevään 2022 aikana sidosryhmätilaisuuksiin osallistui yhteensä noin 250 henkilöä. Lisäksi kansalaisista koostuva Luontoraati punnitsi toimia luontokadon pysäyttämiseksi.

Luonnoksen mukaan luontokadon pysäyttämisen edellytyksenä on koko yhteiskunnan läpäisevä kestävyysmurros. Siksi kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian toimeenpanoon tarvitaan koko yhteiskunnan panosta. Strategiaa toimeenpaneva kansallinen luonnon monimuotoisuuden toimintaohjelman on tarkoitus valmistua kevään 2023 aikana ja sen valmistelua jatketaan edelleen yhdessä sidosryhmien kanssa.

30.01.2023

Suomen biodiversiteettipolitiikka pohjaa kansalliseen luonnon monimuotoisuusstrategiaan ja toimintaohjelmaan. Kansallisessa luonnon monimuotoisuusstrategiassa huomioidaan kansallisten tavoitteiden lisäksi YK:n luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen tavoitteet sekä EU:n biodiversiteettistrategia. Strategiaa täsmennetään lausuntopalautteen ja YK:n biodiversiteettisopimuksen osapuolikokouksen tulosten perusteella. Tavoitteena on, että strategia valmistuu alkuvuodesta 2023.

Saatu lausunto

Ympäristöministeriön asettaman lyhyen lausuntoajan vuoksi asiaa ei ole saatu kaupunkiympäristölautakunnan lausuntoa vaan kaupunkiympäristön toimialan lausunto. Esitys on lausunnon mukainen.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Timo Lindén, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö 14.12.2022, fi
- 2 Lausuntopyyntö 14.12.2022, liite, luonnos, fi
- 3 Lausuntopyyntö 14.12.2022, liite, ennakkovaikutusten arviointi, fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote
Ympäristöministeriö

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 23.01.2023 § 41

HEL 2022-014886 T 11 00 01

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

30.01.2023

Asia/26

23.01.2023 Pöydälle

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Daniel Sazonovin ehdotuksesta.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Timo Lindén, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36550
timo.linden(a)hel.fi